

Pastoralno - liturgijski vidovi sakramentalna egzorcizma

Lončar, Nikola

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:350778>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

NIKOLA LONČAR

PASTORALNO - LITURGIJSKI VIDOVI
SAKRAMENTALA EGZORCIZMA

Diplomski rad

Split, 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKI STUDIJ

NIKOLA LONČAR

PASTORALNO - LITURGIJSKI VIDOVI SAKRAMENTALA
EGZORCIZMA

DIPLOMSKI RAD

iz Liturgike

kod prof. dr. sc. Ivice Žižića

Split, 2022.

SADRŽAJ

Sažetak.....	2
Uvod.....	3
1. O SAKRAMENTALU EGZORCIZMA.....	4
1.1. Što je sakramental egzorcizma?.....	4
1.2. Sakramental egzorcizma kroz povijest.....	6
1.3. Katekumenski egzorcizmi u vrijeme Ivana Zlatoustog.....	8
2. RAZLIČITE VRSTE UROKA.....	10
3. OPSJEDNUĆE ZLODUHOM	13
4. VRSTE ZLODUHA I TRENUTAK IZLASKA IZ TIJELA OPSJEDNUTOG.....	16
5. SLIČNOSTI OPSJEDNUĆA ZLODUHOM I BOLESTI.....	18
6. USPOREDBA PRETHODNIH NAPOMENA IZ RIMSKIH OBREDNIKA.....	21
6.1. Trideset i osam prethodnih napomena Rimskog obrednika iz 1998. godine....	21
6.2. Upute Rimskog obrednika iz 1614. godine kojih nema u važećem Obredniku.	25
7. OBRED VELIKOG ILI SVEČANOG EGZORCIZMA.....	28
7.1. Način izvođenja velikog egzorcizma u Obredniku iz 1998. godine	28
7.2. Posebnosti iz Obreda velikog egzorcizma od 1614. do 1998. godine.....	30
8. EGZORCIZMI U PRAKSI KRŠĆANSTVA.....	31
Zaključak.....	34
Bibliografija.....	35
Izvori.....	35
Literatura.....	35
Izjava o akademskoj čestitosti.....	36
Summary.....	37

SAŽETAK

Ovaj rad je podijeljen u osam poglavlja. Poseban naglasak je na vršenju egzorcizama u katekumenatu u vrijeme Ivana Zlatoustog u Antiohiji. Mnoge molitvene formule koje su se tada izgovarale u odricanju od sotone i zloduha i danas mogu biti od velike koristi za napredak u duhovnom razvoju svakog pojedinog kršćanina. Opsjednuće zloduhom nije nikakva zarazna bolest ni za bližnje ni okolinu. Opsjednutog se oslobađa po molitvi oslobođenja ili obredu velikog egzorcizma, ovisno o težini slučaja, a bolesnog se liječi. Vrsta zloduha se određuje po reakciji opsjednutog za vrijeme obreda egzorcizma.

Ključne riječi: egzorcizam, opsjednuće, obred, molitve, Crkva, vjera

UVOD

Veliki ili svečani egzorcizam je službena, liturgijska molitva Crkve koju moli svećenik, ovlašten od mjesnog biskupa, a ima svrhu osloboditi opsjednutoga od zla. Katekizam Katoličke Crkve u br. 1673. izjavljuje:

„Kad Crkva javno i mjerodavno, u ime Isusa Krista, traži da neka osoba ili predmet budu zaštićeni od opsjednuća Zloga i oslobođeni od njegove vlasti, govori se o *otklinjanju (egzorcizmu)*. U jednostavnom obliku egzorcizam se vrši u slavlju krštenja. Svečano otklinjanje, zvano „velikim egzorcizmom“ može izvršiti samo svećenik, i to s biskupovim dopuštenjem. U tome treba postupati razborito, strogo poštujući odredbe koje je donijela Crkva. Egzorcizam smjera izgonu zloduha ili oslobađanju od utjecaja zloduha, i to duhovnom vlašću koju je Isus povjerio svojoj Crkvi.“

Rimski obrednik spominje tri simptoma opsjednuća, a to su: govoriti nepoznatim jezicima, spoznavati skrivene stvari i posjedovati nadljudsku snagu. Svaki znak sam za sebe ne znači odmah da se radi opsjednuću, nego kada se više znakova spoji to može upućivati na opsjednuće. Kod obavljanja obreda egzorcizma traži se u prvome redu vjera egzorcista, a i vjera onoga za koga se moli. Kod egzorcizma pomaže upotreba blagoslovljene vode, ulja i soli. Potrebna je svijest kad egzorcist oslobađa opsjednutu osobu, to sam Isus Krist po Crkvi oslobađa. Sva je snaga u imenu Isusovu, a u njegovo su ime apostoli i sveci kroz povijest Crkve liječili bolesne, uskrisivali mrtve i izgonili zloduhe iz opsjednutih.

1. O SAKRAMENTALU EGZORCIZMA

1.1. ŠTO JE SAKRAMENTAL EGZORCIZMA?

Liturgijsko slavlje je djelo u kojem Isus Krist spasenjski ulazi u povijest ljudi. Tako što je predao svoj ovozemaljski život i stekao život za mnoge, Isus je odgovorio volji Boga Oca. Taj Isusov odgovor vjere pomaže da liturgijsko slavlje nađe svoje utemeljenje. Uz vjeru su također bila potrebna i Isusova djela. Cilj liturgije je učiniti prisutnim i učinkovitim Isusov odgovor vjere svome Ocu. Egzorcizmi čuvaju jakom vezu s gestama i riječima Isusa Krista, a posebno vezu sa djelom Isusova predanja.¹

Opsjednuće zloduhom ili vladavina zloduha u čovjeku prema liturgijskom govoru ima biti promatrana kao spriječenost čovjeka da iskusi i živi Božje spasenje. Iz tog liturgijskog pogleda je razumljivo da jedini cilj molitve egzorcizma nije oslobođenje opsjednutog, nego i da opsjednuti poslije oslobođenja od zloduha bude zahvaćen Božjim spasenjem i očuvan od zla. Egzorcizmi su u svom prvotnom značenju molitve zaklinjanja. Tu molitvu karakterizira snažan vapaj i želja da bude uslišana. U hrvatskoj liturgijskoj terminologiji koristi se i riječ otklinjanje. Na taj način se nastoji dati razumljivije značenje tom molitvenom činu. Govor o egzorcizmu ima biti smješten u puno širi smisao vjere i života od onoga smisla egzorcizma o kojemu govori u medijskom pristupu. Medijski pristup se zanima samo za radnje velikog egzorcizma.²

Egzorcizam nije sakrament, nego je sakramental ili blagoslovina, a to znači da djeluje po zagovornoj molitvi Crkve. Katekizam Katoličke Crkve u br. 1668 na ovaj način definira sakramentale: „Ustanovila ih je Crkva radi posvećivanja nekih crkvenih službi, nekih životnih stanja, vrlo različitih okolnosti kršćanskog života, kao i uporabe čovjeku korisnih stvari.“ U broju 1169. Katekizam izjavljuje: „Blagoslovinama je korijen u krsnom svećeništvu: svaki je krštenik pozvan da bude „blagoslov“ i da blagoslivlje.“

¹ Usp. Ivica Žižić, Izbavljenje od zla i zaziv slobode, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 2- 4.

² Usp. Ante Crnčević, Egzorcizmi – liturgijska slavlja Božje pobjede nad zlom, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 5- 6.

Crkva predlaže sakramentale, a sakramenti su ustanovljeni od Isusa Krista. Sakramenti izravno proizvode posvetnu milost, a mogu je i povećavati. Za razliku od njih, sakramentali izravno postižu samo djelotvornu milost i pomoć od Boga. Djelovanje sakramentala je „ex opere operantis“, tj. snagom moralnog dostojanstva onoga tko obavlja obred i onoga tko prima sakramental. Sakramenti djeluju „ex opere operato“ odnosno po izvršenom valjanom činu. Dogmatski je određeno da je u Katoličkoj Crkvi sakramenata sedam, a broj sakramentala se može mijenjati prema potrebama Crkve.³ Katekizam u br. 1670. tvrdi: „Blagoslovine ne podjeljuju milost Duha Svetoga na način kao sakramenti, nego po molitvi Crkve pripremaju za primanje milosti i raspoložu za suradnju s njome.“

Po sakramentalima i sakramentima sama Crkva jača duše u jedinstvu sa Isusom Kristom. Po egzorcizmima se primjenjuje ona snaga izgonjenja zloduha koju je Isus Krist ostavio Crkvi. Zaklinjanje zloduha u ime Crkve, od strane egzorcista, da napusti tijelo opsjednute osobe, je ono što čini bit liturgijskog obreda velikog egzorcizma. Zloduha se nikada ništa ne moli, nego mu se zapovijeda u ime Isusovo ili u ime Crkve. Bez zaklinjanja u odnosu prema zloduhu, nema egzorcizma.⁴

Dvostruki su ciljevi egzorcizma, a to su postavljanje dijagnoze opsjednutosti i oslobođenje opsjednutih. Oslobođenje opsjednute osobe od zloduha je jedan proces koji počinje odlukom opsjednute osobe da se suprostavi zloduhu koji je opsjeda. U toj duhovnoj borbi problem opsjednuća i dolazi na vidjelo. Postavljanje dijagnoze opsjednutosti prema praksi egzorcista je moguće tek nakon izvršenog obreda egzorcizma koji je dobro završio te je došlo do oslobođenja opsjednutog.⁵

Katolička Crkva ne dopušta molitve obreda velikog egzorcizma uključiti u slavlje euharistije, sakramenata ili časoslova. Taj pravilo je donijela Kongregacija za nauk vjere u „Naputku o molitvama kojima se od Boga moli ozdravljenje“. Molitve velikog egzorcizma se razlikuju od liturgijskih i neliturgijskih slavlja za ozdravljenje.

³ Usp. Pellegrino Ernetti, *Kateheza sotone. Iz višedesetljetnog iskustva jednog egzorciste*, Duh i voda, Jelsa, 2004., str. 226-227.

⁴ Usp. Jose Antonio Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, Naklada Benedikta, Velika Gorica, 2018., str. 165.

⁵ Usp. Ivan Vinkov, *Opsjednutost i egzorcizam*, Pokret krunice za obraćenje i mir, Zagreb, 2012., str. 88-89.

Za moljenje velikog egzorcizma je potrebna izričita dozvola mjesnog biskupa. Danas se obred velikog egzorcizma obavlja prema pravilima Rimskog obrednika iz 1998. godine. Potrebno je postupati mudro i razborito te poštovati pravila koje je donijela Katolička Crkva. U Katoličkoj Crkvi, egzorcist je svećenik koji smije obavljati obred egzorcizma po odobrenju od mjesnog biskupa.⁶ Zakonik kanonskog prava iz 1983. godine je to pravilo donio u kanonu 1172 koji kaže: „Nitko ne može zakonito izricati zaklinjanje nad opsjednutima osim ako je od mjesnog ordinarija dobio posebnu i izričitu dozvolu.“ Drugi dio istog kanona kaže: „Neka mjesni ordinarij dade tu dozvolu samo svećeniku koji se odlikuje pobožnošću, znanjem, razboritošću i neporočnošću života.“

Egzorcist najčešće ima pomoćnike. Praksa egzorcizma uglavnom i počinje tako da egzorcist na početku svoje službe asistira iskusnom egzorcistu. Iskustvo je potrebno jer opasne situacije prilikom obreda egzorcizma bi mogle izazvati zbunjenost kod neiskusnog egzorcista. Sve se to uči kroz praksu. Iskusni egzorcist se zna ponašati u takvim situacijama. Kad on prepozna o kakvom se zloduhu radi i njegovo ime, obred egzorcizma se uglavnom brzo završi.⁷

1.2. SAKRAMENTAL EGZORCIZMA KROZ POVIJEST

Kršćani u prvim vremenima su bili uvjereni da je poganstvo djelo Zloga. Između trećeg i šestog stoljeća slijedi napredak na području pastoralnog egzorcizma. 313. godine Milanskim ediktom kršćanstvo postaje državna religija. Za vrijeme careva Konstantina i Teodozija vlada mišljenje da je kršćanstvo pobijedilo poganstvo. Nažalost, nedugo nakon toga slijede barbarske provale, a to crkveni oci tumače kao dolazak novog poganstva te je ponovno potrebna služba egzorcizma. U vršenju egzorcizma nad poganima osobito se istaknuo sv. Martin iz Toursa je koji je kao veliki egzorcist bio poznat po mnogim egzorcizmima koje je izvršio nad poganima. Monasi su podigli djelatnost egzorcizma na veću razinu.⁸

⁶ Isto, 87.

⁷ Isto, 103.

⁸ Usp. Gabriele Amorth, *Egzorcisti i psihijatri*, Duh i voda, Jelsa, 2005., str. 22.

U prvim stoljećima istjerivanje zloduha su izvršavali osim svećenika i vjernici laici. Istjerivanje zloduha je bilo smatrano posebnom karizmom. U Crkvi je postojao služba egzorcista te se njima povjeravalo opsjednute od strane zloduha. Ignacije Antiohijski, koji je podnio mučeništvo zbog vjere u Krista 107. godine, svjedoči da je o utjecaju zloduha na ljude došao na temelju evanđelja. U svojem pismu upozorava Efežane da se klone zasjeda Zloga te da sačuvaju nauk koji im je prenio Isusa Krist. Sinoptička evanđelja svjedoče da je Isus Krist vršio egzorcizme. Apologetska je važnost egzorcizama u prvim stoljećima Crkve. Na taj način su se pogani vraćali u Crkvu. Na njih je utjecao đavao i oni su u Crkvi tražili oslobođenje od njega. Justin spominje da u Rimu postoje brojni opsjednuti ljudi te da su njima zapovijedali kršćani u ime Isusa Krista i tako tjerali zloduhe koji su dotad gospodarili tijelom opsjednutih osoba.⁹

Djelotvornost egzorcizma kod ljudi koje je opsjeo zloduh osobito naglašava Tertulijan. Egzorcizmi su također bitni kod svetog Ciprijana koji poziva da se dođu slušati otklinjanja i način na koji zlodusi napuštaju tijela onih koje su opsjeli. Dva su pravca u kojima se razvijala služba egzorcizma u prvim stoljećima, a to su za oslobođenje od zloduha te kao uključujući dio krštenja. Papa Silvestar je u četvrtom stoljeću egzorciste stavio u manje redove, a za razliku od njega Istočna Crkva nikad nije imala potrebu kanonski urediti tu službu. Biti egzorcistom je tamo smatrano osobnom karizmom, a to pravilo vrijedi i danas. Papa Inocent I. je u petom stoljeću odredio da se služba egzorcizma ne može vršiti bez dopuštenja biskupa.¹⁰

Između šestog i dvanaestog stoljeća služba egzorcizma se još više razvija. U tom razdoblju postoji i škola za egzorciste. Razvijaju je brojne formule koje su se koristile prilikom izvođenja obreda egzorcizma. Vrela koja potječu iz šestog stoljeća donose formulu po kojoj su se redili egzorcisti. Početkom devetog stoljeća izlaze egzorcistički formulari Alkuina te oni ulaze u galikanski misal. Posebnost tih

⁹ Isto, 19.

¹⁰ Isto, 23.

formulara je u tome što su oni u sedamnaestom stoljeću, kad je izašao prvi Obrednik za egzorcizam, dobili prednost pred ostalim molitvama te su uvršteni u njega.¹¹

Na prijelazu iz osamnaestog u devetnaesto stoljeće potrebno je istaknuti papu Pia VII. je bio poznat po tome što je bio egzorcist. Polazna točka njegova pastorala je bila obavljanje egzorcizma i to je on naglašavao. Nepostojanje sotone i zloduha značilo bi da je odmah na početku kršćanstvo pogriješilo. Moderno doba egzorciste promatra na krivi način. Lik egzorcista je promatran od nekih ljudi donekle kao čudnovato biće. U intelektualnom svijetu sve više prevladava mišljenje da opsjednuće nikad nije ni postojalo. Mnogi moderni znanstvenici su podlegli teološkim hipotezama prema kojima sotona i zlodusi ne postoje ili ne djeluju. Otvoreno se tvrdi da je sotona samo simbol, te da u biti ne postoji. Slučajeve mogućeg opsjednuća zloduha se uglavnom šalje psihijatrima.¹²

1. 3. KATEKUMENSKI EGZORCIZMI U VRIJEME IVANA ZLATOUSTOG

Ivan Zlatousti je poticao vjernike da riječi odreknuća od sotone govore u svakoj prigodi. Te riječi su: „Odričem se tebe, sotonu, i tvoga sjaja i služenja tebi i svrstavam se, Kriste, uza te“¹³. Njih on uspoređuje sa štapom, oružjem i neosvojivom kulom. S tim riječima, vjernik bi se zaštitio od zlih ljudi, ali i sotone. Prilikom izgovaranja riječi odreknuća od sotone uz vjernike bi se nalazili i anđeli. Anđeli bi se također radovali tim riječima te ih prenosili na nebo gdje bi bile zapisane u nebeskim knjigama. Te riječi su bile polog koji je bilo potrebno čuvati.¹⁴

U svojim homilijama Ivan Zlatousti za sotonu koristi riječ „diabolos“. On označava onoga koji dijeli i potiče na mržnju i zavist. Izravan cilj katekumena odreknuća je odreći se sotone. Ivan Zlatousti kao i Tertulijan tumači da se katekumen odriče i onog što se veže za sotonu, a to je izrečeno sa latinskom riječju „pompa“. Svaki grijeh koji čovjek počini je odraz sotone i njegova sjaja. Sav sjaj sotone se odražava u grijehu. Budući da je grijeh sotonina pobjeda i sjaj, potrebo je da se

¹¹ Isto, 25.

¹² Isto, 31.

¹³ Usp. Ivan Zlatousti, *Krsne pouke*, preveo Marijan Mandac, Služba Božja, Makarska, 200., str. 133.

¹⁴ Isto, 68.

katekumen odrekne grijeha prije krštenja, a tu odluku je potrebno dosljedno provoditi tokom čitavog ovozemaljskog života. Odreknuće katekumena uključuje i odreknuće od onoga što se zove „sotonina lateria“. Ne želi služiti sotonu ni za kakvu plaću te mu se odbija pokloniti pod bilo kojim uvjetima.¹⁵

Katekumeni bi prethodno primili poduku od kateheta. Potom bi ih kateheti slali egzorcistima. Egzorcisti su postojali kao skupina u Antiohiji. Egzorcizmi su rađali velikim plodovima. Zbog toga je Ivan Zlatousti inzistirao na tome da katekumeni spoznaju pravi razlog zbog čega je potreban egzorcizam u katekumenatu. Apologetski nastoji obraniti one crkvene oce koji su to propisali. Katekumen je prilikom egzorcističkog pokorničkog čina bio bosonog i obučen samo u tuniku. To imalo svoju svrhu. Na taj način je podsjećao na ratnog zarobljenika, a katekumena se uspoređivalo sa njim. Prije egzorcizma, katekumen je ratni zarobljenik sotone. U katekumenovu svijest je to dozivalo njegovo skidanje obuće prije egzorcizma. Na taj se način zauvijek u njegovo pamćenje urezalo stanje u kojem se nalazio prije krštenja.¹⁶

Isticalo se pokajanje i poniznost katekumena. Uzdignutost ruku je pokazivala Božju vlast prema kojoj je katekumen hodio. Za razliku od mjesta gdje se odreknuće događalo u Vazmenoj noći, Ivan Zlatousti svjedoči da se je u njegovo vrijeme odreknuće u Antiohiji događalo na Veliki Petak. Sat je bio treći iza podneva. U taj sat Isus umro te prikazao sebe kao žrtvu za spasenje ljudskog roda. Na taj način je porazio sotonu i otkupio čovječanstvo.¹⁷

Egzorcist potiče katekumena da izgovori riječi: „Odričem se, sotonu, tebe i tvoga sjaja i služenja tebi i tvojim djelima“¹⁸. Dugo se sv. Ivan Zlatousti zadržavao na formuli toga što se događa kada se katekumen prilikom krštenja odriče sotone. Zapisao je riječi egzorcizma nad katekumenom, a posebno trenutak u kojem

¹⁵ Isto, 63- 65.

¹⁶ Isto, 57.

¹⁷ Isto, 66.

¹⁸ Isto, 208.

katekumen izjavljuje riječi odreknuća od sotone sa: „Odričem se“. Katekumen je poznavao od koga se dijeli i koga napušta.¹⁹

Riječi obrasca odreknuća izazivale strahopoštovanje kod prisutnih. Iako ih je malo, one su imale veliku snagu. One su bile glavni uvjet da se u budućnosti potvrdi ugovor sa Gospodinom. Nikakvi pismeni ugovori više nisu više bili potrebni. Nakon tih riječi, katekumen koji se prije njih bojao sotone, postaje hrabriji odnosu na prošlost. Neprijatelj zbog toga postaje bijesan. Oni što su se nalazili pod njegovom vlašću su mu pobjegli tako da su ga se javno odrekli pod svečanim činom. Obred odricanja se obavljao na način da je katekumen klečao na koljenima, a ruke su mu bile uzdignute i raširene. Na taj način je katekumen molio Boga milost za izlaska iz sotoninog zarobljeništva.²⁰

Razlog zbog kojeg su egzorcistički ulijevali strahopoštovanje prisutnih su zli duhovi koje je bilo potrebno otjerati. Te riječi Ivan Zlatousti naziva zazivanjem. Nakon riječi egzorcizma od katekumena bi bježao svaki zloduh bez obzira na to koliko je bio divlji ili tvrd. Nakon svega, egzorcist bi još jednom sve pregledao za svaki slučaj da ne bi se negdje sakrio nekakav skriveni zloduh. Svrha egzorcizma u katekumenatu je bila i u tome da se očisti katekumenova duša da se u njoj može stanovati Krist kralj. Od katekumenove duše je stoga bilo potrebno napraviti kraljevsku palaču pomoću egzorcizma. Čisti se i katekumenova moć razmišljanja na taj način. Dolazi do strahopoštovanja pred Bogom i prave iskrene pobožnosti.²¹

2. RAZLIČITE VRSTE UROKA

Osmo uvodno pravilo Rimskog obrednika za egzorcizam iz 1614. godine upozorava da se osobe koje su pogođene urokom ne smiju obraćati vračarima, vračaricama i ostalim, nego da se trebaju obratiti crkvenim službenicima. Također poziva te osobe da izbjegavaju sve vrste praznovjerja. Dvadeseto pravilo tog istog

¹⁹ Isto, 62.

²⁰ Isto, 66- 67.

²¹ Isto, 59- 60.

Obrednika upozorava da egzorcist zapovijedi zloduhu ako ga u tijelu opsjednutog drži vraćanje, čaranje ili nekakve sprave da opsjednuti izbací urok iz tijela ako ga je progutao. Postoji mogućnost da se urok nalazi izvan tijela, onda ga je potrebno otkriti te taj škodljivi predmet spaliti.²²

Uroci imaju učinak samo ako Bog to dopusti. Ukoliko se ne pojave čimbenici izvana koji pokazuju na urok, teško je utvrditi da je netko žrtva uroka. Urok je najčešći uzrok opsjednuća ili smetnji koje vode prema opsjednuću zloduhom kod čovjeka. Urok se može definirati kao čin koji ima za cilj naštetiti određenoj osobi ili skupini ljudi. Sve se to događa uz posredovanje zloduha. Kod djelovanja uroka osoba koja trpi nema na sebi nikakve krivnje, ali grijeh čini ona osoba koja čini uroke i ona koja ih naručuje. Kako bi određeni urok djelovao, osoba kojoj je urok namijenjen treba ga uzeti u hrani ili piću. Ta osoba, koja se nalazi pod utjecajem uroka, ne može se sabrati i ima problema s koncentracijom. Počinje osjećati odbojnost prema svemu što je sveto i napuštati molitvu.²³

Prizivanje zloduha nikada nije bez posljedica. Ljudi potaknuti radoznalošću i pritisnuti problemima često upadaju u područje magije i okultnih praksa. Ondje ih čekaju vračari, astrolozi, bioenergetičari i ostali vidovnjaci. Temeljni problem koji muči neku osobu može imati uzrok u: obiteljskom stablu, duševnim ranama, osobnim grijesima i magijskim praksama.²⁴

Pet je različitih vrsta uroka: uroci vezivanja, uroci zaljublivanja, uroci trovanja, uroci usmrćenja ili raspadanja i uroci prijenosa. Urocima vezivanja se želi postići da neka osoba ne može više djelovati, a ni kretati se. Zbog uroka vezivanja neka osoba bude udarena do te mjere da se više ne može kretati. Urok ju zahvaća do te mjere da može čak ostati zgrbljena ili pognuta te ne može stajati na nogama i hodati. Prate je jaki bolovi. Postoje uroci učinjeni povezivanjem, sa svrhom da se naštetí djetetu u majčinoj utrobi. Cilj je da se ti dijelovi tijela ne razvijaju normalno. Često to zna biti

²² Usp. *Rimski obrednik*, Tisak nadbiskupske tiskare, Zagreb, 1929., str. 364- 365.

²³ Usp. Milivoj Balobanić, *Kako prepoznati zamke Zloga*, Naklada Benedikta, Zadar, 2010., str. 71-72.

²⁴ Isto, 91.

usmjereno na djetetov mentalni razvoj. Zbog toga ta osoba kasnije ima smetnje u učenju, radu ili u normalnom ponašanju.²⁵

Uroci trovanja ima takvu ulogu da neku osobu otruje ne samo fiziološki, nego i na području volje i osjećaja. To sve prate patnje kao i fizičke i materijalne štete. Želi se otrovati čitav osobni i društveni život jedne osobe. To se može dogoditi tako da osoba kojoj se želi nauditi pojede hranu ili popije piće u koji je umiješan urok. Uroci mogu biti od raznih sastojaka. Ne ovisi urok toliko o materijalu koliko o volji i mržnji onoga koji želi djelovanjem zloduha nauditi drugoj osobi. Zbog toga osoba koja je na taj način pogođena ima razne smetnje. Najčešće doživljava bolove u želudcu, od kojih se oslobađa uz pomoć molitve oslobođenja ili obreda velikog egzorcizma. Posljedica toga je povraćanje, pri čemu osoba može izbaciti razne štetne stvari.²⁶

Uroci usmrćenja ili raspadanja se obavljaju tako da se štetni infestirani predmet zakopa u blizini kuće onoga koji se želi udariti. Štetni predmet se pretvara u prah i kroz to vrijeme proizvodi u osobi one bolesti radi kojih je urok učinjen i dovodi je do sve jačeg iscrpljenja, a na kraju sve do smrti. Nijedan liječnik ne uspijeva saznati uzrok toj bolesti, a ni moderni medicinski aparati kao ni moderne medicinske analize ne otkrivaju simptome kao ni bolest. Osoba prema medicinskoj slici izgleda klinički posve zdrava, no ona se nekako potpuno gasi i umire. Spaljivanje predmeta koji se raspada može prekinuti urok raspadanja.²⁷

Uroci prijenosa je takva da vrač uzme neki štetni predmet te u taj predmet ubada igle ili noževe na određenim mjestima gdje želi da pogodi određenu osobu. Najčešći predmeti koji se uzimaju su roba, fotografija ili lutke. Osoba na koju se baca urok prijenosa osjeća igle kao i bolove baš na tim određenim dijelovima tijela. Više ne može raditi, jesti, ni spavati te je nikakav lijek ne može smiriti. Uroci zaljublivanja idu za tim da neka osoba zamrzi drugu ili se u nju zaljubi. To ovisi o nakani naručitelja. Pogubno djelovanje uroka nekad može biti usmjereno na to da se

²⁵ Usp. Gabriele Amorth, *Izvjješća rimskog egzorcista*, Karitativni fond UPT „Ne živi čovjek samo o kruhu“, Đakovo, 2006., str. 119.

²⁶ Usp. M. Balobanić, *Kako prepoznati zamke Zloga*, str. 112.

²⁷ Usp. P. Ernetti, *Kateheza sotone. Iz višedesetljetnog iskustva jednog egzorciste*, str. 182.

supružnici, zaručnici, članovi obitelji ili prijatelji razidu. Takva vrsta uroka može uzrokovati jaku opsjednutost zlodusima.²⁸

Postoje i slučajevi u kojima je zloduh prouzročio zlo na zdravlje i otišao. Ulje egzorcizma je jedno od najkorisnijih pomoćnih sredstava za oslobođenje ljudskog tijela od uroka. Njegova osobitost je da može odijeliti iz ljudskog tijela ono što je štetno od uroka. Egzorcizirana sol služi istjerivanju zlih duhova, a kao i egzorcizirano ulje služi za izlječenje duše i tijela. Posebna osobina egzorcizirane soli je da štiti mjesta od prisutnosti zloduha. Posvećena voda se koristi oproštenje naših grijeha, milost božanske zaštite, ali obranu od đavolskih napada.²⁹

3. OPSJEDNUĆE ZLODUHOM

Za mnoge događaje, koji su se u prošlosti pripisivali utjecaju sotone, u naše vrijeme nalazimo naravna tumačenja. Zloduh bi i u tom slučaju mogao biti skriven iza događaja koji se mogu prirodno tumačiti. Stoga i u tome slučaju treba biti na oprezu. Kao što netko, iako nije pretjerano zao, može otvoriti vrata zloduhu, tako i netko može biti vrlo zao, ali ne i opsjednut zloduhom. Potrebno je prije svega razgovarati s osobom za koju se sumnja da je opsjednuta zloduhom, ukoliko je to moguće. Taj razgovor bi trebao biti što kraći. Osoba za koju se sumnja u opsjednutost zloduhom treba što je kraće moguće objasniti što joj se događa, a zatim bi bez ikakva uvoda trebala krenuti molitva nad njom. Egzorcist bi trebao inzistirati na uobičajenim molitvama i blagoslovima, a ne odmah početi sa obredom egzorcizma. Molitva će potvrditi radi li se o opsjednuću zloduhom.³⁰

Kod opsjednuća se izmjenjuju krize s pauzama odmora. Uključena su očitovanja blokiranja razuma, osjećaja ili volje. Mogu se pojaviti snažne reakcije, poznavanje jezika koji su nepoznati osobi, nadljudska snaga poznavanje skrivenih stvari ili tuđih misli. Karakteristično je odbacivanje svetoga koje je često praćeno

²⁸ Isto.

²⁹ Usp. G. Amorth, *Izvjeshća rimskog egzorcista*, str. 104- 106.

³⁰ Usp. J. A. Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, str. 150.

psovkama. Međutim, svaki pojedini znak koji je uzet za sebe ne mora značiti da se radi o opsjednutosti zloduhom. Pravu sliku je moguće dobiti tek kad se više tih znakova spoji u trenutku kad nastupi stanje transa kod osobe. Stanje transa ne mora biti potaknuto izvana i može nastupiti bez ikakvog posebnog razloga, a najčešće ga potakne obred egzorcizma ili jednostavna molitva oslobođenja. Tada je zloduh prisiljen otkriti svoju prisutnost u tijelu opsjednute osobe.³¹

Opsjednutost zloduhom treba promatrati kao stanje ropstva u najvišem smislu, u kojem je središte osobe, njezino ja, koje hoće svjesno i slobodno djelovati, onesposobljeno od jedne druge sile koja djeluje i želi čovjeka natjerati sve do samouništenja. Opsjednuće čovjekova tijela zloduhom može imati više stupnjeva, a zloduh često zagospodari svojom žrtvom tako da svojim djelovanjem isključi i samu svijest. Izraz „opsjednuće“ zahvaća tek onaj zadnji stupanj utjecaja na čovjeka, kada zloduh uđe u posjed moći ljudskog tijela. U stanju opsjednutosti osoba nije sposobna sama sebe osloboditi od zloduha, nego to čini biskup ili svećenik egzorcist po službi Crkve u molitvi velikog egzorcizma.³²

Opsjednuće zloduhom uključuje trajnu prisutnost zloduha u jednom ljudskom tijelu. Takav stupanj je najteži oblik djelovanja zloduha na čovjeka. Zloduh u takvome slučaju potpuno uzme u posjed čovjekovo tijelo. Čovjek tada radi ili govori kako zloduh hoće. Pa i u tim slučajevima najvišeg stupnja opsjednuća, postoje periodi u kojima zloduh popušta, te se tada opsjednuta osoba se čini sasvim normalnom. Može obavljati neke poslove, ali uz velike smetnje.³³

U pastoralnoj praksi svećenika je moguće susresti različite vrste opsjednuća te nije preporučljivo uzeti jedan primjer te po njemu prosuđivati ostale slučajeve. Opsjednuće zloduhom nije zarazna bolest za okolinu i bližnje. Jedan od stupnjeva izvanrednog djelovanja zloduha jest stanje prisilnih i opsesivnih misli u osobi. Tu se radi o mislima koje se javljaju iznenada, a ponekad mogu biti i trajne. Obilježene su racionalnom besmislenošću, ali osoba koja ih trpi se ne može sama osloboditi. Zbog

³¹ Usp. Gabriele Amorth, *Novi izvještaji jednog egzorciste*, Duh i voda, Jelsa, 1997., str. 63.

³² Usp. Josip Marčelić, *Anneliese Michel - i zli duhovi?*, Duh i voda, Jelsa, 1988., str. 138-139.

³³ Usp. M. Balobanić, *Kako prepoznati zamke Zloga*, str. 58-59.

toga se osoba osjeća potišteno, očajno, živi u trajnom stanju iscrpljenosti i depresije. Volja je slobodna, ali pod pritiskom prisilnih i opsesivnih misli. Time su u većini slučajeva zahvaćeni i snovi.³⁴

Prisutne su i pojave koje izlaze iz područja psihijatrije i ulaze u područje parapsihologije. Opsjednuta osoba može pokazivati sposobnosti kojih u normalnom stanju nema. Jedna od tih sposobnosti je i telekineza tj. da pomiče stvari na daljinu bez da ih dodirne. Drugi simptomi koji mogu upućivati na opsjednuće zloduhom su: blokade na početku molitve, odbojnost prema Crkvi, napast da se psuje u doticaju sa svetim, zlopamćenje, neobjašnjivo očajavanje, bijes i ostali simptomi.³⁵

Veksacija zloduhom je oblik očitovanja zloduha koji pogađa neku obitelj. Može doći do ozbiljnih poremećaja u odnosu s bližnjima. Najčešće je to na područja u zdravlja, ponašanja, osjećaja, posla i međusobnih odnosa. Prava veksacija zloduhom neke obitelji se može očitovati kroz neku neobjašnjivu bolest koja se naravnim putem ne može objasniti. Međutim blagoslovom svećenika i molitvom za ozdravljenje ta se bolest počinje iznenada povlačiti.³⁶

Infestacija zloduhom je pojava u kojoj se ne misli na izravno djelovanje zloduha na čovjeka. Riječ je o uznemiravanju zloduha koje se očituje na nekim kućama, predmetima ili životinjama. Kuća može postati infestirana zloduhom ako su se u njoj provodili razni oblici magijskih praksi. Zloduh može u infestiranoj kući prouzrokovati mnoge neobične pojave. Zajednička obiteljska molitva u nekim slučajevima može potpuno ukloniti infestaciju nekog mjesta.³⁷

Infestacija jednog predmeta ne znači da je unutra zloduh, nego da je taj predmet postao škodljiv jer je nad njim učinjena magijska praksa, u većini slučajeva protiv određene osobe i za postizanje određenih ciljeva. To netko može vidjeti po učincima tog infestiranog predmeta. Postoje primjeri kada osoba ne može spavati ili dok leži na krevetu je pogođena jakim bolovima u glavi ili nekim drugim smetnjama. Te

³⁴ Isto, 63.

³⁵ Usp. Marijan Steiner, O zlim dusima. Uz novi Obrednik egzorcizma, *Obnovljeni Život*, 54 (1999) 4, str. 487-488.

³⁶ Usp. P. Ernetti, *Kateheza sotone. Iz višedesetljetnog iskustva jednog egzorciste*, str. 175.

³⁷ Usp. J. A. Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, str. 203.

smetnje nestaju ako spava na drugom krevetu. Tada može sumnjati na infestiranost jastuka ili infestiranost madraca. Taj infestirani jastuk je potrebno poškopiti blagoslovljenom vodom, te ga spaliti na otvorenom uz preporučene molitve.³⁸

4. VRSTE ZLODUHA I TRENUTAK IZLASKA IZ TIJELA OPSJEDNUTOG

Zloduhe se određuje prema njihovoj reakciji tijekom obreda egzorcizma. Najčešće su tri vrste zloduha, a to su: skriveni, zatvoreni i otvoreni. Posebna vrsta zloduha su skriveni zlodusi. Zna se da su u tijelu opsjednute osobe, jer su se u jednom trenutku života opsjednute osobe pokazali. Međutim, kasnije su se sakrili i nisu dali nikakav znak da se nalaze tu. Kada se skriveni zlodusi pokažu, nakon dugo vremena u tijelu opsjednute osobe, to čine to kao zatvoreni ili otvoreni zlodusi.³⁹

Skriveni zlodusi su oni zlodusi koji se skrivaju u osobi. Osoba opaža promjenu svome životu te osjeća nešto čudno zbog čega pomišlja da je vanjska sila ušla u nju, a može i doživjeti razne pojave. Kad svećenik moli, skriveni zloduh se uspijeva oduprijeti te ne daje nikakav znak da se nalazi u tijelu opsjednute osobe. U tim slučajevima, onaj tko ima skrivenog zloduha, treba mnogo moliti i postiti.⁴⁰

Zloduh pokušava prevariti mnoge egzorciste i uvjeriti ih da osoba nije opsjednuta. Postoje dva načina kojima se mogu koristiti neki zlodusi kako ih se ne bi otkrilo, a ovisi o tome radi li se o otvorenim ili zatvorenim zlodusima. Ako je to jedan od zloduha koji se nazivaju zatvoreni, prvo će taj zloduh se pokušati sakriti i ne pokazivati se. Neki zatvoreni zlodusi mogu izdržati i ne pokazati se i do pet minuta, a možda čak i dulje. Otvoreni će zloduh raditi sve suprotno od zatvorenoga. Otvorit će oči i govoriti da je sve to samo psihički, te će se početi zločesto smijati svećeniku dok

³⁸Usp. G. Amorth, *Novi izvještaji jednog egzorciste*, str. 163- 164.

³⁹ Usp. J. A. Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, str. 161.

⁴⁰ Isto, 152.

svećenik moli, te će ga pitati kakve gluposti govori te pokušava li on to njega uvjeriti da je opsjednut.⁴¹

Zbog zatvorenog zloduha osoba koja zatvara oči kad pada u stanje transa, a ispod kapaka oči su bijele. Otvoreni zlodusi izazivaju opsjednuće u kojemu opsjednuta osoba za vrijeme transa ima otvorene oči, a pogled joj je gnjevan i pun mržnje. Takva osoba puno govori. Otvoreni zlodusi su često i nasilni, pa ih prisutne osobe trebaju smirivati. Zatvoreni zlodusi viču samo poslije nekog vremena i uvijek zatvorenih očiju. Neki od zatvorenih zloduha su potpuno nijemi, te kada opsjednuta osoba padne u stanje transa, takvi zlodusi ništa ne govore.⁴²

U mnogim slučajevima se zloduh čini nezainteresiran za vrijeme egzorcizma, a zapravo trpi. Skrivene i zatvorene zloduhe egzorcist treba prisiliti da progovore za vrijeme egzorcizma, a razgovora sa otvorenim zlodusima se treba čuvati jer je to rade da prevare egzorcista i odvuku pozornost sa najbitnijih pitanja. Pet je ključnih pitanja na koje u praksi egzorcista pomažu mu za otkriti kako i zašto je došlo do opsjednuća, a to su:⁴³

- 1) Je li prisutan jedan ili više zloduha?
- 2) Kako se zloduh zove?
- 3) Zašto je zloduh došao u opsjednutu osobu?
- 4) Što Bog želi postići sa tim opsjednućem?
- 5) Kojeg dana i sata će opsjednuće prestati?

Zloduha egzorcist treba prisiliti prilikom obreda egzorcizma da odgovori na ova pitanja i čuvati se svih drugih pitanja koje nemaju veze sa slučajem. Praksa egzorcista polazi od pretpostavke da zloduh mora reći istinu na ovih pet pitanja. Daljnje postupanje egzorcista će biti u skladu s tim je li na temelju dobivenih odgovora došao do zaključka je li se u opsjednuću radi o kušnji, o prokletstvu ili kazni za krivnju.

⁴¹ Isto, 151- 152.

⁴² Isto, 161.

⁴³ Usp. J. Marčelić, *Anneliese Michel- i zli duhovi?*, str. 143.

Zaključni obred egzorcizma slijedi nakon što se je doznalo zašto je Bog dopustio opsjednuće.⁴⁴

Kod oslobođenja opsjednute osobe se događa nešto sasvim suprotno od nekog pacijenta koji boluje od neke psihičke bolesti i kojemu se stanje poboljšava kada dolazi trenutak ozdravljenja. Opsjednutom se stanje prije oslobođenja pogoršava. I kada dođe do granice i čini se da opsjednuti više ne može izdržati, dolazi do oslobođenja od zlođuha. Trenutak izlaska zlođuha iz tijela opsjednutog je najteži trenutak. To može potrajati.⁴⁵

Tada se kida veza koja je postojala između opsjednutog i zlođuha. Zlođuha tada priznaje svoje pogreške protiv Boga i način na koji je pogriješio i sva zla s kojim je zavodio opsjednutog i druge. Sve to čini jedan duži odgovor zlođuha. U trenutku izlaska zlođuha tijelo opsjednutog se trese s jedne strane na drugu. Moguće je da i dođe do ponovnog opsjednuća, a razlog tome može biti ukoliko je prvo oslobođenje od zlođuha bilo povezano uz neki određeni uvjet, a taj uvjet se nije ispunio. Moguće je da uzrok drugog opsjednuća bude i to da kod prvog oslobođenja od zlođuha nije bila ispunjena svrha opsjednuća.⁴⁶

Zbog toga je bitno da se oslobođena osoba kloni svake grešne prigode te drži sakramentalnog života. No, ukoliko i dođe do ponovnog opsjednuća, drugo oslobođenje od zlođuha je u većini slučajeva puno lakše nego prvo. No, postoji mogućnost da se oslobođeni previše opusti te upadne u stanje ustrajnosti u teškom grijehu. Tada opsjednuće bude i gore, nego što je bilo na početku.⁴⁷

5. SLIČNOSTI OPSJEDNUĆA ZLODUHOM I BOLESTI

U nekim slučajevima dolazi do zamjenjivanja opsjednuća zlođuhom i bolesti. To je zbog toga jer je opsjednuće u mnogim slučajevima povezano sa simptomima

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ Usp. I. Vinkov, *Opsjednutost i egzorcizam*, str. 59- 60.

⁴⁶ Usp. J. Marčelić, *Anneliese Michel- i zli duhovi?*, str. 143.

⁴⁷ Usp. I. Vinkov, *Opsjednutost i egzorcizam*, str. 60.

bolesti. Ukoliko se radi o stvarnom opsjednuću, ono može biti povezano sa psihogenim bolestima. Opsjednuta osoba može pokazivati simptome psihogenih bolesti. U prošlosti se i epilepsiju smatralo opsjednućem zbog toga jer se i kod epilepsije se javljaju napadi u kojima dolazi do toga da žrtva napada oko sebe.⁴⁸

Epilepsija je psihogena bolest u kojoj imamo jedno posebno stanje koje prethodi napadaju. Javljaju se neugodna osjećanja i tjelesna prenemaganja, povezana s toničko-kolničkim trzajima mišića i udova. U velikim napadajima pacijent ne može stajati na nogama bilo gdje se nalazio. Kod mnogih napadaja pokazale su se za vrijeme njihova trajanja karakterne promjene. Lijekovi kod epilepsije pomažu.⁴⁹

Kod opsjednute osobe se razlikuju dva stanja. Jedno od tih stanja je normalno stanje u kojemu je osoba normalna te može obavljati svoje dužnosti te drugo stanje koje je krizno stanje ili stanje transa u kojemu se uključuje zloduh. Može doći i do sljepoće, nijemosti ili ukočenosti ovisno o vrsti zloduha koji se nalazi u tijelu opsjednutog. Stanje transa kod opsjednute osobe prati amnezija i neosjetljivost. Amnezije nema kod osoba koje se nalaze u mističnoj ekstazi i zato je to potrebno razlikovati.⁵⁰

Kada se nalazi u normalnom stanju, izvan transa uzrokovanog opsjednućem, osoba je odgovorna za to što čini ili govori. Postoje i slučajevi u kojima nije vidljivo pojavljivanje druge osobnosti. Jedino što je očito da se osoba ne miče i da ponekad lagano trese rukama. To je znak da se radi o nijemom zloduhu koji uzrokuje trans kod opsjednute osobe kad počne obred velikog egzorcizma.⁵¹

Sve to može izgledati kao poremećaj dvostruke osobnosti. Međutim, poremećaj dvostruke osobnosti ima prirodni uzrok, a uzrok opsjednuća čovjekova tijela zloduhom je najčešće urok ili sudjelovanje na magijskim obredima. Poremećaj dvostruke osobnosti se pojavljuje zbog psihijatrijskih razloga, a i liječi se uz pomoć psihijatra. Za razliku od tog poremećaja, opsjednuće čovjekova tijela zloduhom se

⁴⁸ Usp. J. Marčelić, *Anneliese Michel- izli duhovi?*, str. 143.

⁴⁹ Usp. I. Vinkov, *Opsjednutost i egzorcizam*, str. 46.

⁵⁰ Usp. J. Marčelić, *Anneliese Michel- izli duhovi?*, str. 143

⁵¹ Usp. J. A. Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, str. 150.

oslobađa uz pomoć obreda velikog egzorcizma. U poremećaju dvostruke osobnosti nema nadnaravnih pojava, dok kod opsjednuća nadnaravni događaji su mogući. Moguće je da dođe i do levitacije. Tijelo opsjednutog bude podignuto u zrak, iako je to rijetko.⁵²

Opsjednuće zloduhom iz perspektive psihijatra ponekad podsjeća i na „paranoidnu šizofreniju“. Šizofrenija je bolest u kojoj pacijent drži glasove i njihove sadržaje nečim unutarnjim i njemu pripadajućim postupcima. Opažanja takvih osoba su čiste halucinacije, te je njihova paranoidnost je određena vrsta bolesti. Osobnost šizofrenog pacijenta uglavnom je mrzovoljna, zatvorena, otkačena i duševno otvrdnuta. Kod šizofrenog napadaja dolazi do visoko izoštrene patnje, ali se osobnost sama tijekom napadaja ne mijenja.⁵³

Postoji također sličnost između hipnotičkih stanja i opsjednutosti. Ta hipnotička stanja mogu biti izazvana nekom vrstom histerije. Histerija je bolest u kojoj oboljele osobe kruže u većini slučajeva oko vlastitog „ja“, jer njima nedostaje stvarni identitet nad samim sobom. U slučaju histerije, lijekovi mogu biti od velike pomoći. Nešto sasvim drugo je posesivno opsjednuta osoba. Opsjednutost čovjeka od strane zloduha nadilazi ono što je naravnom ljudskom umu poznato. Opsjednutost isključuje djelovanje „ja“ strukture kod žrtve. Lijekovi kod opsjednutosti ne pomažu.⁵⁴

Moguće je da opsjednute osobe pokazuju apatiju ili udaljavanje od okoline. Također mogu izgraditi duboku vezu sa zloduhom koji ih opsjeda, a posljedica toga može biti odbijanje hrane ili poslova koji su im svakodnevni. Opsjednute osobe mogu imati disocijativne trenutke, a ti trenutci mogu uključivati plač, udaranje glavom u zid, zli smijeh ili vikanje.⁵⁵

Ako se opsjednuće zloduhom ne oslobodi po obredu velikog egzorcizma ili molitvi oslobođenja, zloduh onda dovodi čovjeka na životinjsko stanje te mu uništava živčani sustav. Na osobi se vidi da fizički i psihički propada. Takve osobe stalno

⁵² Isto, 158-159.

⁵³ Usp. I. Vinkov, *Opsjednutost i egzorcizam*, str. 46.

⁵⁴ Isto.

⁵⁵ Usp. J. A. Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, str. 148.

odlaze u bolnice, ali najčešće bez rezultata. Prati ih ima trajna glavobolja te im se smanjuje mu se opseg vida i sluha.⁵⁶

Postoje i posebno teški slučajevi kad su pomiješani i opsjednuće i psihička bolest. Osoba, kod koje se sumnja na opsjednuće zloduhom, nije dužna prije obreda egzorcizma imati psihijatrijski nalaz. Kad bi se čekalo samo na psihijatrijski nalaz, onda vjerojatno obreda egzorcizma ne bi ni bilo. Psihijatrijski nalaz može biti od pomoći tako da donosi samo određene mogućnosti.⁵⁷

6. USPOREDBA PRETHODNIH NAPOMENA IZ RIMSKIH OBREDNIKA

6.1. TRIDESET I OSAM PRETHODNIH NAPOMENA IZ RIMSKOG OBREDNIKA IZ 1998. GODINE

Postoji mišljenje koja smatra da je prijeko potreban poseban red slavljenja obreda egzorcizma. Ta obredna forma bi bila puno bogatija i egzorcistički izravnija, nego što je to obredna forma u sadašnjem obredniku. Prema mišljenju tih teologa trenutni važeći Obrednik je tek pokušaj koji nije u stanju ispuniti potrebe onih koji se bave pastoralnom brigom egzorcizama.⁵⁸

Trideset i osam prethodnih napomena važećeg Rimskog obrednika iz 1998. godine je podijeljeno na šest dijelova:

- 1) Kristova pobjeda i moć Crkve nad zlodusima - od prve do sedme točke;
- 2) Egzorcizmi u posvećujućoj službi - od osme do dvanaeste točke;
- 3) Služitelj i uvjeti za obavljanje velikog egzorcizma - od trinaeste do devetnaeste točke;

⁵⁶ Usp. M. Balobanić, *Kako prepoznati zamke Zloga*, str. 62.

⁵⁷ Usp. J. A. Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, str. 169.

⁵⁸ Usp. Ante Crnčević, Egzorcizmi – liturgijska slavlja Božje pobjede nad zlom, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 7.

- 4) Obred koji se ima upotrebljavati - od dvadesete do tridesete točke;
- 5) Okolnosti i prilagodbe - od trideset i prve do trideset i šeste točke;
- 6) Prilagodbe koje spadaju na konferencije biskupa - trideset i sedma točka i trideset i osma točka.

U prvoj točki prethodnih napomena Obrednika se spominje da Crkva vjeruje u jednog trojstvenog Boga koji je počelo i stvoritelj svega vidljivoga i nevidljivoga kao što to dogmatski kaže i Nicejsko- carigradsko vjerovanje iz 381. godine. Sve što je od Boga stvoritelja stvoreno je dobro, a tako su i zlodusi bili stvoreni u naravi dobrima. Međutim, zlodusi su zloupotrijebili te darove i tako otpali od Boga. Druga točka spominje to da je čovjek stvoren na sliku Božju kao što je to rečeno na prvoj stranici Svetog pisma. Čovjeku je dana mogućnost slobodnog izbora, ali je neposluhom Bogu postao rob sotone. Od tog trenutka počinje borba za njegovu dušu, a traje i danas. Treća točka govori da je Bog Otac poslao svoga jedinorođenog sina Isusa Krista kao pomoć ljudima u borbi protiv sotone i zloduha. Četvrta točka podsjeća na Isusove kušnje u pustinji te na njegov ovozemaljsko poslanje u kojem je on činio dobro te oslobađao opsjednute osobe od zloduha. Peta točka podsjeća na Isusov savršen posluš prema Bogu Ocu i na njegovu pobjedu nad ohološću sotone kroz muku, smrt i uskrsnuće. Šesta točka govori da je Isus dao svojim učenicima moć izgonjenja zloduha uz obećanje Duha Branitelja. Sedma točka potvrđuje da je Crkva praksu izgonjenja zloduha izvršavala od najranijih dana svog postojanja.⁵⁹

Drugi dio prethodnih napomena počinje sa osmom točkom u kojoj se spominje kršćanska inicijacija kao početak borbe protiv sotone i zloduha. Pozornost se daje egzorcizmima u vrijeme katekumenata ili manjim egzorcizmima. Osma točka prethodnih napomena spominje i egzorcizme u jednostavnom obliku koji se mole nad opsjednutima. Većina egzorcista umjesto pojma „jednostavnog egzorcizma“ koristi pojam „molitve oslobođenja“, iako njega nema u Obredniku. Deveta točka podsjeća da su vjernici dužni bdjeti, moliti te živjeti trijezno. Vjernici su potaknuti na sakramente, a posebno na pokoru. Deseta točka spominje slučajeve opsjednuća ili

⁵⁹ Usp. *Egzorcizmi i druge prošnje*, Rimski obrednik, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2010., str. 11- 13.

posebnog mučenja ljudi od strane sotone. Govori se o Božjem dopuštenju u takvim slučajevima te kako sotona ne može prekoračiti granice koje mu je postavio Bog. Jedanaesta točka spominje glavno sredstvo pomoći koje pruža Crkva, a to je veliki ili svečani egzorcizam čija je formula smještena u I. glavi Obrednika iz 1998.godine. Dvanaesta točka ističe da obredu velikog egzorcizma Crkva djeluje u ime Isusovo te je povezana sa Duhom Svetim.⁶⁰

U trinaestoj točki se spominje da je za obavljanje egzorcizma potrebna dozvola biskupa. Odlike koje bi trebao imati svećenik egzorcist su razboritost, neporočnost, znanje i pobožnost. Sve treba raditi u suradnji sa mjesnim ordinarijem. Četrnaesta točka poziva egzorcista na oprez te da ne povjeruje odmah da je netko od opsjednut od zloduha, a možda ga muči neka psihička bolest. Druga krajnost koje se treba čuvati su obmane koje zloduh može činiti kako ne bi bio istjeran iz tijela opsjednute osobe.⁶¹

U petnaestoj točki se također inzistira na ispravnom razlučivanju. Egzorcizam nije potreban u svakom slučaju, nego su ponekad dovoljne molitve za postizanje Božjeg mira. Takve molitve može moliti i đakon nad osobom kao i svećenici koji nisu egzorcisti. Šesnaesta točka govori da se obredu egzorcizma ne pristupa bez sigurnosti da je potreban. Također se spominje da je potreban i pristanak opsjednute osobe ukoliko je to moguće. Nakon toga se navode neki znakovi koji mogu upućivati na opsjednuće. Osobito treba istaknuti odbojnost prema svetome.⁶²

U sedamnaestoj točki se spominje da egzorcist treba čuvati tajnu o obredu egzorcizma, a i savjetovati se sa ostalim znanstvenicima iz područja psihijatrije i medicine. Osamnaesta točka spominje slučajeve koji se tiču osoba koje su druge vjere kao i posebno teških slučajeva. O odluci o egzorcizmu i u takvim slučajevima odlučuje mjesni biskup. Devetnaesta točka spominje da se u egzorcizmu treba očitovati vjera Crkve. Nije dopušten pristup medija ni prije, ni za vrijeme obreda egzorcizma. Nakon svega se ne smiju širiti vijesti o obredu egzorcizma.⁶³

⁶⁰ Isto, 13-15.

⁶¹ Isto, 15.

⁶² Isto, 16.

⁶³ Isto, 17.

Dvadeseta točka spominje da se osim deprekativnog i imperativnog obrasca posebna pozornost treba posvetiti gestama koje se koriste u vrijeme pripreve za katekumenat. Četiri geste koje se posebno ističu su znak križa, polaganje ruku nad opsjednutim, dah od strane egzorcista prema opsjednutome kao i škropljenje blagoslovljenom vodom opsjednutog. Od dvadeset prve točke prethodnih napomena do tridesete točke su predstavljene upute o redoslijedu izvođenja obreda velikog egzorcizma.⁶⁴

Trideset prva točka govori kako se egzorcist treba služiti sa molitvom i postom kako bi postigao Božju pomoć u vršenju obreda egzorcizma. Trideset druga točka poziva opsjednutog da se također prije egzorcizma moli Bogu i posti kao i da se koristi sakramentom ispovjedi i sakrament Euharistije ukoliko je to moguće. Njegova obitelj je također pozvan na moliti za njega ili nju. Trideset treća točka ističe kakvo mjesto mora biti gdje se obavlja obred egzorcizma. Na tom mjestu se treba isticati križ i slika ili kip Blažene Djevice Marije. Mjesto bi trebalo biti odvojeno od okoline.⁶⁵

Trideset četvrta točka predlaže mogućnosti kojima se egzorcist može služiti u obredu egzorcizma. Potrebno je da pripremi na psihofizičko stanje opsjednutog te na promjene koje se mogu dogoditi na njegovu tijelu u određenom vremenskom roku. Ukoliko je egzorcist sam prilikom obavljanja obreda egzorcizma treba biti svjestan da je u njemu prisutna vjera Crkve kao i opsjednutome i na to je potrebno podsjećati opsjednutog. Opsjednuti ne smije gubiti pouzdanje u Božju pomoć bez obzira koliko bio mučen od strane zloduha. Trideset peta točka spominje da se u obredu egzorcizma nitko drugi od prisutnih ne smije koristiti deprekativnim ili imperativnim obrascem osim egzorcista. Trideset šesta točka predlaže da na kraju, kad je opsjednuti oslobođen, sa obitelji zahvaljuje Bogu za oslobođenje. Slijedi ponovni poziv da pristupa sakramentima, a osobito pomirenja i euharistije kao i poziv na čitanje Svetog pisma.⁶⁶

⁶⁴ Isto, 17- 18.

⁶⁵ Isto, 19.

⁶⁶ Isto, 19.-20.

Trideset sedma točka govori o dvije dužnosti koje su dužne donijeti pojedine biskupske konferencije, a to su: cjeloviti prijevod tekstova koji je blizak izvorniku te prilagoditi znakove i kretnje obreda prema kulturi i običaju pojedinog naroda. Za sve to je potrebno odobrenje Svete stolice. Trideset osma točka govori da osim prijevoda prethodnih napomena, biskupske konferencije mogu dodati neki pastoralni direktorij o uporabi velikog egzorcizma. Za sastavljanje takvog direktorija je potrebna suradnja svećenika u biskupiji kao i iskustva koja su stekli tijekom obavljanja obreda egzorcizma. Također je potrebno odobrenje Svete stolice i za takav direktorij.⁶⁷

6.2. UPUTE RIMSKOG OBREDNIKA IZ 1614. GODINE KOJIH NEMA U VAŽEĆEM OBREDNIKU

Rimski obrednik iz 1614. godine za egzorcizam ima dvadeset i jednu uvodnu uputu. U drugoj uvodnoj uputi se upozorava da se egzorcist se treba prije vršenja obreda velikog egzorcizma osposobiti čitajući djela dobrih pisaca o temi egzorcizma te izvući pastoralnu korist iz tih djela. Egzorcist pater Candido Amantini, učitelj poznatog egzorcista Gabriela Amortha, u ovakvim slučajevima je preporučivao da se ne čitaju djela Siegmunda Freuda jer je to dovodilo samo do pogoršavanja stanja žrtava opsjednutosti.⁶⁸

Treća uvodna uputa Obrednika iz 1614. upozorava egzorcista da se ne povjeruje olako da je netko opsjednut od zla duha i konkretno spominje mogućnost da se bolest crne žuči zamjeni sa opsjednućem.⁶⁹ Crna žuč hrvatski prijevod oboljenja zvanog melankolija. Dolazi od grčke riječi „melas“ što znači „crn“ i grčke riječi „chole“ što znači „žuč“. Karakteriziraju je napadaji straha, umora, tjeskobe i depresije.

Četvrta uvodna uputa Obrednika iz 1614. upozorava egzorcista da nakon prvog ili drugog imperativnog obrasca egzorcizma postavi pitanje opsjednutome o njegovome unutrašnjem i tjelesnom stanju. Posebnu pozornost egzorcist treba posvetiti molitvama za koje je primijetio da iritiraju zloduhe te na njima inzistirati do oslobođenja opsjednutog. Opsjednutog se oslobađa, a bolesnog se liječi. *Rimski*

⁶⁷ Isto, 20.

⁶⁸ Usp. G. Amorth, *Izvjешća rimskog egzorcista*, str. 9.

⁶⁹ Usp. G. Amorth, *Egzorcisti i psihijatri*, str. 194.

obrednik iz 1998. godine ima jedan imperativni obrazac u obredu velikog egzorcizma dok je Rimski obrednik iz 1614. godine je imao tri.⁷⁰

Sedma uvodna uputa Obrednika iz 1614. upozorava egzorcistu da zloduh može uspavati opsjednutog prilikom obreda velikog egzorcizma te mu prouzročiti vizije. Sve to u svrhu da egzorcist povjeruje da je opsjednuti oslobođen. Otac Antonio Rogo Marin govori o pojavama koje zloduh može učiniti u tijelu opsjednute osobe. To su: uzrokovanje fizičkih i duhovnih vizualnih i slušnih privida kod opsjednutog, može učiniti da opsjednuti osjeća veliku toplinu oko srca, može učiniti da tijelo opsjednutog svijetli, može prouzrokovati stigme kod opsjednutog kao i različite mirise od ugodnih do neugodnih.⁷¹

Osma uvodna uputa Obrednika iz 1614. upozorava na to da se opsjednuti ne obraća vračaricama ili drugima, nego da traži pomoć od Crkve. Ne smije se koristiti praznovjerjem ili nečim drugim što Crkva zabranjuje. Monsinjur Corrado Balducci je savjetovao u svojim knjigama da se osoba koja se nalazi pod utjecajem uroka obrati i magičaru ukoliko je to potrebno. Protiv takve prakse su bili izričito egzorcisti Pellegrino Ernetti i Gabriele Amorth.⁷²

Jedanaesta uvodna uputa Obrednika iz 1614. za opsjednutog koristi pojam „bjesomučnika“. Egzorcist Gabriele Amorth u svojoj knjizi na istom tom mjestu koristi pojam „posjednutog“. U ovoj točki se spominje i mjesto vršenja obreda nad opsjednutim te se dopušta da se obred obavi i u privatnoj kući ukoliko se opsjednutog nije moguće dovesti na prikladnije mjesto. To prikladnije mjesto bi trebalo biti crkva ili neko drugo sveto mjesto, ali daleko od mnoštva ljudi.⁷³

Trinaesta uvodna uputa Obrednika iz 1614. godine spominje svetačke moći koje se mogu primicati prema prsima ili glavi opsjednutog. Slijedi upozorenje kako se s poštovanjem odnositi prema njima te preporuka da se presveta euharistija ne primiče tijelu opsjednutog kako ne bi došlo do pogrde. Četrnaesta uvodna uputa *Obrednika* iz

⁷⁰ Isto.

⁷¹ Usp. M. Balobanić, *Kako prepoznati zamke Zloga*, str. 84.

⁷² Usp. G. Amorth, *Izvjeshća rimskog egzorcista*, str. 122.

⁷³ Usp. G. Amorth, *Egzorcisti i psihijatri*, str. 195.

1614. godine upozorava egzorcistu da nepotrebno ne razgovara sa zloduhom kao i da mu ne postavlja radoznala pitanja. Zloduh se lako može pretvoriti da je duša pokojnika, sveca ili neki dobri anđeo. Sve što se ne tiče službe egzorcista kao i o budućim tajnovitim stvarima ne treba ispitivati. Postoje neka pitanja koja se ipak treba pitati, a to su o broju zloduha i njihovim imenima, zatim o vremenu kad su ušli u tijelo opsjednute osobe i zbog kojeg razloga. Sve šale i lakrdije je potrebno izbjegavati. O tome govori petnaesta uvodna uputa Obrednika iz 1614.⁷⁴

Egzorcist bi u tim pitanjima trebao doznati radi li se tu o uroku što je najčešći slučaj. Ukoliko je osoba nešto pojela ili popila što joj šteti, egzorcist bi trebao nekako je prisiliti da to povрати. Postoji mogućnost da se neki predmet što šteti osobi nalazi izvan tijela, tada egzorcist treba zapovjediti zloduhu da mu kaže mjesto gdje se taj ureknuti predmet nalazi. Takav predmet je nakon što se pronađe potrebno je pošćropiti blagoslovljenom vodom i spaliti uz molitve Krvi Kristovoj te na kraju baciti u more ili rijeku.⁷⁵

Šesnaesta uvodna uputa Obrednika iz 1614. upozorava egzorcista na slabosti koje može pokazivati zloduh kada se muči u tijelu opsjednute osobe. Tada egzorcist treba još jaće moliti, a ako opazi da se negdje na tijelu opsjednutog pojavila nekakva oteklina, na tom mjestu treba napraviti znak križa te pošćropiti blagoslovljenom vodom. Sedamnaesta uvodna uputa Obrednika iz 1614. godine potiče egzorcista na ustrajanje u obredu egzorcizma i na više sati ukoliko je to potrebno. Obrednik iz 1998. godine ne govori o vremenskom trajanju obreda egzorcizma. Vremenski obred egzorcizma može trajati od nekoliko minuta pa do nekoliko sati, ovisno o tome je li došlo do oslobođenja opsjednutog. Dvadeseta uvodna uputa upozorava opsjednutog da sve svoje napasti treba reći egzorcistu, a u posljednjoj se uvodnoj uputi Obrednika iz 1614. upozorava opsjednutog, da se nakon što se oslobodi zloduha, kloni grijeha jer je moguće da se zloduh vrati pa da osobi bude gore nego što je bilo prije.⁷⁶

⁷⁴ Isto, 196.

⁷⁵ Usp. G. Amorth, *Izvjeshća rimskog egzorcista*, str. 122.-123.

⁷⁶ Usp. G. Amorth, *Egzorcisti i psihijatri.*, str. 196- 197.

7. OBRED VELIKOG ILI SVEČANOG EGZORCIZMA

7.1. NAČIN IZVOĐENJA VELIKOG EGZORCIZMA U OBREDNIKU IZ 1998. GODINE

Sakramental velikog egzorcizma u Obredniku iz 1998. godine počinje sa gestom škropljenja blagoslovljenom vodom opsjednutog od strane egzorcista. Blagoslovljena voda podsjeća prisutne na sakrament krštenja. Ukoliko je to moguće, blagoslovljenu vodu je potrebno promiješati sa soli. Litanije svih svetih slijede nakon geste škropljenja opsjednutog blagoslovljenom vodom.⁷⁷

Molitva litanija svih svetih zaziva pomoć od Boga za opsjednutu osobu. Nakon litanija svih svetih slijedi molitva psalama. Način na koji se psalmi izgovaraju ovisi o egzorcistu. To može biti rezponzorijalno kao u časoslovu, a može biti i sve odjednom. Može se moliti jedan ili više psalama ili samo nekoliko izabranih redaka ili kitica. Predlaže se psalam 91: „*Pod Božjim okriljem*“.⁷⁸

Drugi psalmi koji se mogu moliti su psalam 3: „*Gospodin zaštita moja*“; psalam 11: „*Gospodin pouzdanje pravednikovo*“; psalam 13: „*Pouzdan pravednikov vapaj Gospodinu*“; psalam 22: „*Patnje i nade pravednika*“; psalam 31: „*Molitva nevoljnika s pouzdanjem*“; psalam 35: „*Optuži, Gospodine, tužitelje moje*“; psalam 54: „*Zaziv za pomoć*“; psalam 68: „*Slavni put Gospodnji*“; psalam 70: „*Bože, u pomoć priteći*“. Psalam 3 je jedini koji se ponavlja iz Obrednika iz 1614.godine. Sve ostali psalmi su novi u obredu velikog egzorcizma.⁷⁹

Nakon molitve psalama, egzorcist čita evanđelje. Svi prisutni, koji to mogu, ustaju na noge. Predlaže se Čitanje svetog evanđelja po Ivanu Iv 1, 1-14 ili Ivanov proslav.⁸⁰ Umjesto Ivanova proslava mogu se moliti i drugi dijelovi iz drugih evanđelja. Predlaže se i dio svetog evanđelja po Mateju Mt 4, 1-11 (*Odlazi, Sotono*). Nakon toga predlažu se i dijelovi iz tri evanđelja koja održavaju kontinuitet sa Obrednikom iz 1614. godine, a to su iz svetog evanđelja po Marku Mk 16, 15-18 (*U*

⁷⁷ Usp. *Egzorcizmi i druge prošnje*, str. 17.

⁷⁸ Usp. *Egzorcizmi i druge prošnje*, str. 31.

⁷⁹ Isto, str. 53.-74.

⁸⁰ Isto, str. 34.

moje ime izgonit ćete zloduhe), iz svetog evanđelja po Luki Lk 10, 17-20 (*I zlodusi će vam se pokoravati*), Lk 11, 14-22 (*Prstom Božjim izgonim đavle*). U prijašnjem Obredniku nema dijela iz evanđelja po svetom Marku Mk 1,21b-28 (*Došao je da ih uništi*).⁸¹

Nakon toga slijede geste koje su prisutne i na katekumenskom putu. To su polaganje ruku i dah. Polaganjem egzorcistovih ruku nad opsjednutoga se zaziva Boga Duha Svetog koji se suprotstavlja zloduhu u tijelu opsjednutog. Na taj način se pokazuje da je tijelo opsjednutog u sakramentu krštenja postalo hram Duha Svetog. Nakon tih gesti slijedi molitva Apostolskog vjerovanja. Umjesto molitve Apostolskog vjerovanja može se moliti obnavljanje vjere sa sakramenta krštenja s ponavljanjem riječi odreknuća od sotone. Molitva koja slijedi je Očenaš sa posebnim naglaskom na posljednji dio da nas Bog Otac oslobodi od zla. Nakon toga slijedi pokazivanje križa od strane egzorcista prema opsjednutom, a nakon toga gesta kojom egzorcist čini znak križa nad opsjednutim. Tako se pokazuje moć koju Bog Sin ima nad sotonom.⁸²

Dvije vrste obrazaca egzorcizma slijede nakon geste znaka križa. To su deprekativni i imperativni obrazac. Imperativni obrazac odražava kontinuitet sa *Obrednikom* iz 1614. godine u kojem su se molila tri imperativna obrasca. Sada je ostao jedan obavezan uz to da se ne smije moliti bez da mu prethodi deprekativni obrazac koji predstavlja novost u odnosu na prethodni *Obrednik* iz 1614. godine gdje ga nije bilo. U deprekativnom obrascu se moli Bogu Ocu za opsjednutog dok sa imperativnim obrascem egzorcist izravno zapovijeda u ime Isusa Krista zloduhu da napusti tijelo opsjednutog. Sve prethodno treba ponavljati dok ne dođe do oslobođenja opsjednutog. Obred velikog egzorcizma završava molitvom zahvale Bogu i blagoslovom prisutnih od strane egzorcista.⁸³

U usporedbi sa *Obrednikom* iz 1614. godine, liturgijski karakter slavljenja u *Obredniku* iz 1998. godine je postao jasniji. Radi o sastavljenom bogoslužju. U *Obrednik* iz 1998. godine nije uvršten obrazac ispovijesti vjere „Vjerovanje svetog

⁸¹ Isto, str. 75.-77.

⁸² Isto, 36- 41.

⁸³ Isto, 18.

Atanazija“. Tri imperativna obrasca egzorcizma su skraćena na jedan koji gledajući iz perspektive dramaturgije predstavlja vrhunac liturgijskog čina. Po dva para imperativnog i deprekativnog obrasca egzorcizma se nalaze u molitvama na izbor u Obredniku iz 1998. Godine. U deprekativnim molitvama se nalaze jasnije i izričitije epikleze. Jako je stilsko i teološko oblikovanje imperativnih molitava.⁸⁴

Liturgijsko slavlje egzorcizma je molitva Crkve, a to na poseban način pokazuju deprekativne molitve. U liturgijskim molitvama se ističe kao subjekt eklezijalni „mi“. Imperativni obrazac egzorcizma se ne upotrebljava, ako mu ne prethodi deprekativni koji se može moliti i samostalno, bez imperativnog. Na taj način se može vidjeti kakav je temeljni tip molitve Crkve u obredu egzorcizma. Pozornost je usmjerena osobi koja je u potrebi, ali se molbe odnose i na cijelu vjerničku zajednicu. Tri obrasca deprekativnih molitava su pisana u stil i veliku euhologiju. Upućene su Bogu Ocu, a završavaju kristološkim završetkom. Epikleze su sadržane u svakom od tih obrazaca. U tim epiklezama se traži prisutnost Duha Svetog. One imaju teološku vrijednost zbog toga jer se traži povezivanje službe egzorcizma sa Duhom Svetim. Zahvaljujući epiklezama je moguće lakše shvatiti liturgijski vid obreda egzorcizma te izbjeći preveliku usmjerenost na borbu koja se događa između egzorcista i zloduha u imperativnom obrascu egzorcizma.⁸⁵

7.2. POSEBNOSTI IZ OBREDA VELIKOG EGZORCIZMA OD 1614. DO 1998. GODINE

U Rimskom obredniku iz 1614. godine, koji je imao svoje zadnje dopunjeno izdanje 1954. godine, u naslovu XII., u glavi II. se nalazi način izvođenja obred velikog egzorcizma do 1998. godine. Naziv tog obreda egzorcizma je „Obred, kojim se zaklinju opsjednuti od zla duha“. Posebnost ovog obreda u odnosu na obred iz 1998. godine je u tome što se zahtijeva da opsjednuti prije obreda bude svezan da ne bi došlo do pogibeljnih situacija. Svećenik egzorcist se poziva da bude ispovjeden te svečano obučen sa ljubičastom štolom oko vrata. Obred počinje znakom križa te škropljenjem blagoslovljenom vodom. Egzorcist je pozvan da kleči dok se mole

⁸⁴ Usp. Ivan Šaško, Molitve u obredu egzorcizma, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 12.

⁸⁵ Isto, 12-13.

litanije. Egzorcizam pape Lava XIII. je dodan u Rimski obrednik kao glava III. u naslovu XII. Naziv tog kraćeg obreda velikog egzorcizma je „Zaklinjanje protiv sotone i anđela odmetnika“.⁸⁶

Posebnosti ova dva obreda u odnosu na obred iz 1998. godine u tome što se zahtijeva da opsjednuti prije obreda bude svezan da ne bi došlo do pogibeljnih situacija. Svećenik egzorcist se poziva da bude ispovjeden te svečano obučen sa ljubičastom štolom oko vrata. Obred počinje znakom križa te škropljenjem blagoslovljenom vodom. Egzorcist je pozvan da kleči dok se mole litanije.⁸⁷

Veliki egzorcizam u Obredniku iz 1614. godine je sastavljen od mnogo pojedinačnih molitava i simboličnih radnji. Čitanje evanđelja se može promatrati samo kao doslovno prenošenje biblijskog teksta. Ne može se gledati u smislu Službe riječi. Svakom imperativnom obrascu egzorcizmu prethodi molitva Bogu Ocu. Takva se molitva danas zove deprekativnim obrascem egzorcizma. Tri imperativna obrasca egzorcizma su uklopljena u duži bogoslužni čin s molitvama, čitanjem evanđelja i drugim simboličnim radnjama. Obrednik iz 1614. godine je bio različit od ostalih liturgijskih knjiga koje su izašle iz obnove nakon Tridentskog sabora (1545.-1563.) jer je imao karakter modela kojeg se ne treba čvrsto držati. Nakon njegova izlaska, objavljeni su i mnogi privatni spisi drugih autora koji su sadržavali opširnije spise za prakticiranje egzorcizama.⁸⁸

8. EGZORCIZMI U PRAKSI KRŠĆANSTVA

Tekstovi i obrasci za egzorcizam iz Rimskog obrednika iz 1614. godine, a ni obnovljeni Rimski obrednik za egzorcizam iz 1998. godine ne spominju direktno pojam „molitve oslobođenja i ozdravljenja“. Međutim, zbog toga jer dolazi do dvoznačnosti pojmova, svi egzorcisti se slažu da je potrebno razlikovati molitvu oslobođenja od obreda velikog egzorcizma. Nije svaka molitva koja se moli nad

⁸⁶ Usp. *Rimski obrednik*, Tisak nadbiskupske tiskare, Zagreb, 1929., str. 366- 389.

⁸⁷ Isto, 366.

⁸⁸ Usp. Ivan Šaško, Molitve u obredu egzorcizma, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 12.

opsjednutom osobom egzorcizam. Svi koji vjeruju u Isusa Krista imaju snagu izgoniti zloduhe. To se odnosi i na pripadnike pravoslavnih crkava i protestantskih crkvenih zajednica. Središte svega bi trebalo biti Evanđelje. Članovi pokreta „Obnove u Duhu“ upozoravaju na to i potiču molitve za oslobođenje i ozdravljenje.⁸⁹

Molitve za oslobođenje i ozdravljenje su dio temeljne istine liturgijskog čina. Liturgijskim činom Crkva ne koristi liturgiju kao sredstvo, nego moli da se u vjerniku izvrši Kristovo djelo spasenja. Oslobođenje od zla i povezivanje s Bogom nisu različiti sadržaji liturgijske prakse vjere, nego su dva lica jedne te iste stvarnosti čovjekova spasenja. Vjernik nije pasivni primatelj darova Božje milosti, nego subjekt s imenom i prezimenom koji je dio Saveza. Liturgija je mjesto milosnog preobražavanja spašene čovjekove slobode u dar.⁹⁰

Pojmovlje koje se koristi u govoru o molitvama za oslobođenje je uglavnom višeznačno te to može izazvati nejasnoće kod vjernika u razumijevanju molitava za oslobođenje, ali i u tome kako se kod vjernika shvaća zlo. Zbog te višeznačnosti normalno se je zapitati što to čini neki molitveni obrazac ili radnju egzorcizmom? Je li to vjera u Božju moć nad zlom i zaziv Božjeg djelovanja ili sigurnost na početku u opsjednutost zloduhom kod određene osobe? Današnje shvaćanje egzorcizma pod utjecajem modernih duhovnih gibanja i zanimanjem medija za takve pojave prednost daje drugom vidu egzorcizma od ta dva vida. Međutim, liturgijski govor to shvaćanje ne podupire.⁹¹

Za egzorcista Gabriela Amortha pravi egzorcizam je liturgijski obred što ga provodi biskup ili ovlašteni svećenik uz odobrenje Crkve prema molitvama Rimskog obrednika iz 1998. godine. Nije uvijek potrebno govoriti sve molitve iz Obrednika jer obred egzorcizma može trajati od nekoliko minuta do nekoliko sati ovisno o slučaju i trenutku kad dođe do oslobođenja. Sve druge molitve se ne mogu nazvati privatnim ili običnim egzorcizmom, nego molitvama oslobođenja.⁹²

⁸⁹ Usp. G. Amorth, *Izvešća rimskog egzorcista*, str. 155.

⁹⁰ Usp. Ivica Žižić, *Izbavljenje od zla i zaziv slobode*, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 4.

⁹¹ Isto, 5.

⁹² Isto, 37.

Kardinal Leo Joseph Suenens je tijekom svoga života posebno radio na promicanju molitava za oslobođenje. Takve molitve imaju svoje kriterije, a i uspješne su, pogotovo za lakše slučajeve. Članovi pokreta „Obnove u Duhu“ su otkrivali način na koji se oslobađaju od zloduha članovi protestantskih crkvenih zajednica, a knjige koje su čitali su uglavnom iz tih krugova. U toj korisnoj literaturi su prisutna objašnjenja mnogih taktika kojima se zlodusi služe kako bi zavodili ljude. Markovo evanđelje upozorava da je Isus Krist prekorio svoje učenike kad su htjeli zabraniti jednom, koji ih nije slijedio, da izgoni zloduhe u Isusovo ime.⁹³

Biblija i osobna vjera u Isusa Krista su egzorcistička oružja koja posjeduju protestanti prilikom izgonjenja zloduha. Međutim, očit je nedostatak svetog ulja, blagoslovljenih slika, posredovanja svetaca, molitvi blaženoj Djevici Mariji i obrazaca egzorcizma. Sve je to nedostatak koji može nadoknaditi vjera, ali im je potrebno više vremena za izvršiti uspješan egzorcizam. Pentakostalne zajednice egzorcizme obavljaju u za vrijeme molitvenog slavlja, a tu je obično prisutno mnoštvo ljudi.⁹⁴

U pravoslavlju nikad nije bila prihvaćena kanonska uspostava egzorcista. Egzorcizam je oduvijek bio i ostao smatran osobnom karizmom. U pravoslavnim samostanima se redovito obavljaju egzorcizmi, a procedura je brza. Nije potrebno godinama čekati. Pravoslavne crkve imaju molitve blaženoj Djevici Mariji, svećeničku vlast, pričest kao i ostala pomoćna sredstva za obavljanje egzorcizma. Sve je to jako slično egzorcizmu u Katoličkoj Crkvi, a za obavljanje egzorcizma svećenici se pripremaju postom i molitvom. Prisutno je više svećenika, a mjesta gdje se najviše vrše egzorcizmi su samostani.⁹⁵

⁹³ Isto, 155.

⁹⁴ Usp. J. A. Fortea, *Summa Daemoniaca. Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, str. 248.

⁹⁵ Isto.

ZAKLJUČAK

Govor o egzorcizmu ima biti promatran u širem smislu nego to čini današnji medijski pristup. Vladavina Zloga u čovjeku ima biti gledana kao zapriječenost čovjeka da iskusi i živi Božje spasenje. Molitva egzorcizma za krajnji cilj ima obuhvaćenost Božjim spasenjem koje će preobraziti čovjeka i čuvati ga sigurnim od utjecaja zloduha. Otklinjanje je molitveni oblik u kojem se moli za zaštitu od Zloga.⁹⁶

U odgovoru vjere svako liturgijsko slavlje nalazi svoje utemeljenje. Odgovor vjere je nazočan i djelatan u liturgiji. Kristove riječi oslobođenja su u čvrstoj vezi sa molitvama u kojima Crkva zaziva oslobođenje od Zloga. Zaziv za oslobođenjem preobražava se u prijelaz iz smrti u život. Kristovo djelo spasenja je plod molitve koju Crkva moli u liturgijskim činima.⁹⁷

Pravi navještaj Radosne vijesti se nalazi u obredu egzorcizma. U tom obredu je stavljeno u djelo ono što je Drugi vatikanski sabor rekao o dimenziji zajedništva u liturgiji. Nikako nije zanemaren eklezijalni vidik. Iako je najveći dio pozornosti usmjeren prema osobi koja se nalazi u patnji, molitve su namijenjene i za cijelu zajednicu vjernika. Pozornost u egzorcizmu privlače geste polaganja ruku i škropljenja blagoslovljenom vodom. Česti su zazivi Duhu Svetom u obredu egzorcizma i oni imaju veliku teološku vrijednost. Oni povezuju crkvenu službu egzorcizma sa stvarnim djelovanjem Duha. Duh Sveti prati u svijetu Kristovo djelo posvećivanja.⁹⁸

Suradnja između egzorcista može biti od velike koristi. Isus Krist je potreban kao osloboditelj od zla. Poziv svetog Petra na trijeznost i na budnost je uvijek aktualan. Sotona i njegove sluge nikad ne odustaju od svojih djelatnosti te je zato potrebno kod odgovornih u Crkvi probuditi svijest za ovaj problem koji je uvijek moderan.

⁹⁶ Usp. Ante Crnčević, Egzorcizmi – liturgijska slavlja Božje pobjede nad zlom, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str.5-6.

⁹⁷ Usp. Ivica Žižić, Izbavljenje od zla i zaziv slobode, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 2- 4.

⁹⁸ Usp. Ivan Šaško, Molitve u obredu egzorcizma, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 12.

BLIOGRAFIJA

IZVORI

Biblija. *Jeruzalemska Biblija. Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz „La Bible de Jerusalem“*, Rebić A.- Fućak J.- Duda B., (ur.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014.

Drugi vatikanski koncil, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1993.

Egzorcizmi i druge prošnje, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2010.

Katekizam Katoličke Crkve, Glas Koncila, Zagreb, 1994.

Rimski obrednik, Tisak nadbiskupske tiskare, Zagreb, 1929.

Zakonik kanonskog prava, Glas Koncila, Zagreb, 1996.

LITERATURA

Knjige

Amorth, Gabriele. *Egzorcisti i psihijatri*, Duh i voda, Jelsa, 2005.

Amorth, Gabriele. *Izvešća rimskog egzorcista*, Ne živi čovjek samo o kruhu, Đakovo, 2006.

Amorth, Gabriele. *Novi izvještaji jednog egzorcista*, Duh i voda, Jelsa, 1997.

Balobanić, Milivoj. *Kako prepoznati zamke Zloga*, Naklada Benedikta, Zadar, 2010.

Ernetti, Pellegrino. *Kateheza sotone. Iz višedesetljetnog iskustva jednog egzorciste*, Duh i voda, Jelsa, 2004.

Fortea, Jose Antonio. *Summa Daemoniaca, Traktat o demonologiji i priručnik o egzorcizmu*, Naklada Benedikta, Velika Gorica, 2018.

Marcelić, Josip. *Anneliese Michel- i zli duhovi?*, Duh i voda, Jelsa, 1988.

Vinkov, Ivan. *Opsjednutost i egzorcizam*, Pokret krunice za obraćenje i mir, Zagreb, 2012.

Zlatousti, Ivan. *Krsne pouke*, preveo Marijan Mandac, Služba Božja, Makarska, 2000.

Članci

Crnčević, Ante, *Egzorcizmi – liturgijska slavlja Božje pobjede nad zlom*, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 5- 9.

Steiner, Marijan, *O zlim dusima. Uz novi Obrednik egzorcizma*, *Obnovljeni Život*, 54 (1999.) 4, str. 487- 488.

Šaško, Ivan, *Molitve u obredu egzorcizma*, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 10- 14.

Žižić, Ivica, *Izbavljenje od zla i zaziv slobode*, *Živo vrelo*, 27 (2010.) 2, str. 1- 4.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistra/magistrice _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

SUMMARY

This paper is divided into eight chapters. Special emphasis is placed on performing exorcisms in the catechumenate in the time of John Chryostom in Antioch. Many prayer formulas that were then uttered in renunciation of Satan and demons can still be of great benefit today for progress in the spiritual development of every single Christian. Demon obsession is not a contagious disease for your loved ones or the environment. The possessed person is released by a prayer of deliverance or ritual of great exorcism, depending on the severity of the case, and sick person is treated. The type of demon is determined by the reaction of the possessed during the exorcism ritual.

Keywords: exorcism, obsession, rite, priest, prayer, Christian, faith

